

ผู้คบธรรมกับผู้คบกิเลส

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๔๒

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันปวารณาวินออกพรรษาไป วันนี้ออกพรรษา วันนี้เป็นวันชัยชนะนะ พຽນนี้เป็นวันที่
พระพุทธเจ้าเปิดโลก ขึ้นไปโปรดพระมารดาจนมีดวงตาเห็นธรรม แล้วลงมาจากดาวดึงส์
เพราะว่าในพรรษานี้ขึ้นไปเทศน์อภิธรรมตลอดเลยทั้งพรรษา จนมีดวงตาเห็นธรรม

พระจักขุบาลก็เหมือนกัน พระจักขุบาลนะ ถือก่อนเข้าพรรษา ถือก้อนมน ถือก้อนชกมา
ตลอด แล้วพอกกลางๆ ปลายพรรษา หมอเขามาตรวจว่าตาถ้าไม่พอก่อน ตานี้จะเสีย ก็ไม่ยอม ก็
ภาวนาด้วยความเข้มแข็งนะ ด้วยความเข้มแข็ง ด้วยความอดทน สุดท้ายพอบั้นปลาย ตาเริ่มเสีย ตา
จะเสียแล้ว ถ้าเป็นพวกเรา เราจะหยุดก่อน ต้องให้หมอรักษาก่อนแล้วค่อยภาวนาใหม่ นี่ไม่ยอม
ด้วยความอู้อภัยของท่านไง ดวงตานี้บอด พร้อมกับหัวใจสว่างไสว

นี่วันแห่งชัยชนะไป วันออกพรรษา พระพุทธเจ้าโปรดพระมารดาจนมีดวงตาเห็นธรรม
พระจักขุบาลถือก้อนชก ไม่นอน จนชำระกิเลสได้ ตาบอดให้บอดไป แต่หัวใจสว่างไสว หัวใจ
พ้นจากทุกข์ พ้นจากกิเลสทั้งหมดเลย อย่างนี้เพราะอะไร เพราะเขาปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติมาถูกทาง
เข้ามาถูกทำนองคลองธรรม จนถึงกับออกพรรษาไปแล้ว เป็นพระอรหันต์ขึ้นมาเลย พระจักขุบาล
เป็นพระอรหันต์ขึ้นมา

เพราะทำความมักคอรียสัจจัง ทำความถูกต้อง นี่ถ้าเรามีเทคโนโลยี แล้วเราเชื่อครูบา
อาจารย์ เทคโนโลยีก็การทำมรรค ๘ นั้นละ มรรค ๘ ความเพียรชอบ ความเห็นชอบ ความเพียร
ชอบ ถ้าว่าตาจะบอดนี้ ชอบไหม เราว่ามันจะชอบ มันจะชอบได้อย่างไร ตาจะบอดนะ แต่ถ้าเรา
รักษาตาไว้ ออกมาแล้วกว่าจะทำใหม่ มันโอกาสอันนั้นเช้า ๒ ชั่วโมงแรกนี้ทำแล้วมันจะง่าย

พอครั้งที่ ๒ ไปมันจะยากเข้า ยากเข้า เพราะอะไร นี่เพราะจิตเสื่อม ยกขึ้น มันถึงจะลำบากอย่างนั้น
ไง

นี่ผู้ที่มีชัยชนะออกไป เป็นที่กราบไหว้บูชาของเรา เห็นไหม พระพุทธ พระธรรม
พระสงฆ์ พระอรหันต์ก็เป็นพระสงฆ์เหมือนกัน รัตนตรัยเป็นที่พึ่งใจ แต่ปฏิบัติเดี๋ยวนี้ มีผู้ปฏิบัติ
อยู่ เขามาหาอยู่นะ เขาบอก เขาศึกษามา เขาเป็นพระเหมือนกัน ศิกษามาว่าพระจีณาสพะจะเป็น
กุศลทั้งหมด ความคิดเป็นกุศลทั้งหมดเลย ออกุศลจะไม่เกิดเลย แล้วเรานี้ก็ศิกษามา ศิกษามาใช้ใหม่
พอศิกษามา เรารู้ทัน เราก็อพยายามจะทำใจให้เป็นกุศลทั้งหมด รักษาใจให้เป็นกุศลทั้งหมด แล้วเรา
ก็ถึงจะเป็นพระจีณาสพะได้

เขาทำไม่ได้ไง เขาสึกไป ๑๒ พรรษา ศิกษาแล้วสึกไป แล้วออกไปยังมีความเห็นอย่างนั้น
ไง กลับมา มาถามปัญหาว่า เราก็อพยายามทำใจเราให้ดีตลอดเลย แล้วทำใจทำให้เป็นกุศล แล้วเรา
จะเป็นพระจีณาสพะต่อไป

เราบอกว่า ถ้าเราศิกษานะ เราศิกษาแบบคำรานะ ถูกต้องเลย พระจีณาสพะคือพระอรหันต์
หัวใจนี้เป็นกุศลทั้งนั้นเลย จะไม่เป็นอกุศล เพราะอะไร เพราะเหมือนกับก๊อกน้ำ ก๊อกน้ำเปิดน้ำมา
ก๊อกน้ำมี ๒ ทาง ทางหนึ่งเป็นกุศล ทางหนึ่งเป็นอกุศล คนที่คุมก๊อกน้ำนั้นได้ มันก็จะให้น้ำนี้ไหล
ไปทางกุศลทั้งหมดได้ใช้ใหม่ ธรรมของพระอรหันต์มันเป็นอัตโนมัติ ถ้าเป็นอกุศลมานี้หยุดได้
ตลอดเวลาเลย เพียงแต่ว่าปล่อยมาเป็น...

ปล่อยมาหมายถึงว่ามันออกมาพิจารณาไง เวลาจิตมันกระเพื่อม จับคู่แล้วมันกระเพื่อม
พิจารณาตามไป แต่ถ้าจะไม่ให้ไปก็ได้ไง ก็ก๊อกน้ำคุมอยู่ ก๊อกน้ำนี้เราเปิดเราเปิดน้ำมันไปได้ตามที่
เราควบคุมทั้งหมด นี่เพราะว่า เขาเข้าไป พระจีณาสพะเข้าไปถึงตรงผู้ที่คุมก๊อกน้ำไง

“มารเอ๋ย เธอเกิดจากความดำริของเรา เดียวนี้เราเห็นตัวเจ้าแล้ว เจ้าจะเกิดอีกไม่ได้”

ก๊อกน้ำจะไหลไปทางผิดไม่ได้เลย นั่นเพราะอะไร เพราะเข้าไปถึงผู้ที่ควบคุม แต่พอศิกษา
แล้วนี่จะทำตาม อันนี้เป็นความเห็นของตัวแล้ว เป็นการประพฤติปฏิบัติผิด เป็นความเห็นผิด เขา
ถึงเป็นผู้แพ้วัง เขาเป็นผู้แพ้วัง เขาศึกออกมา เห็นไหม ผู้แพ้วังนะ การปฏิบัติของผู้แพ้วัง กักับการ
ปฏิบัติของพระจักขุบาล การปฏิบัติของครูบาอาจารย์ที่ถึงธรรม มันมีความอุกฤษฏ์ขนาดที่ว่าไม่

ยอมแพ้ใจ ผู้ แม่แต่ตาบอดก็สู้ ผู้จนผ่านพ้นไป แล้วเทวดา อินทร์ พรหม สาธุการทั้งหมดเลย นี่คือนิเอนานบุญของโลกใจ

แต่ผู้แพ้มา แพ้ตั้งแต่เริ่มต้น แล้วพอออกมาศึกษาแล้วยังคิดว่าตัวเองควบคุมกุศลไว้เฉยๆ แล้วมันจะย้อนกลับไปถึงตรงไ้ผู้ควบคุมก๊อกน้ำนั้นได้ ก๊อกน้ำคืออวิชา ก๊อกน้ำคืออวิชากับอวิชา ถ้าเป็นวิชาก็เป็นพระอรหันต์ ถ้าเป็นอวิชานี้ก็เป็นพวกเรา พวกมีทุกข์มียากนี้ ทีนี้เราควบคุมไว้เฉยๆ แล้วเราควบคุมน้ำ เราถามว่าควบคุมไว้ด้วยอะไร ควบคุมด้วยสมาธิใจ เวลาจิตนี้เป็นสมาธิใจใหม่ มันก็ควบคุมได้ ก็ไม่ให้อารมณ์นั้นเกิดได้ แต่สมาธิ ถามว่าเสื่อมได้ไหม? เสื่อมถ้าสมาธิเสื่อม มันจะเป็นกุศลได้ตลอดไหม? ไม่ได้ ถ้าเป็นกุศลไปไม่ได้ตลอด แล้วจะย้อนกลับเข้าไปถึงคนที่คุมก๊อกน้ำได้อย่างไร ในเมื่อกระแสน้ำนี้ไม่ไหลกลับ

นี่ถามเขาอย่างนั้นนะ เขาเข้าใจว่าเขาควบคุมกุศลอยู่เฉยๆ เขาจะเป็นพระพิจารณาไป เขาถึงได้สบประมาทใจ เขามาถึงก็สบประมาทพระที่นั่นนะว่า คิดไม่ต้องถือ ทาน ศีล ภาวนา ไม่เกี่ยว เขาถึงว่าควบคุมให้เราใช้ปัญญาอย่างเดียวเลย แต่ถ้าครูบาอาจารย์ไม่ทันเขา เขาก็มาข่มจีพระเราได้

พอพูดให้เขาฟังนะ สะอึกหมดคนนะ เป็นไปไม่ได้ไหม เราไม่ได้พูดนะ เอาความเห็นของเขา เขารู้อยู่แล้วว่าสมาธิเขาเกิดขึ้นแล้วก็เสื่อม แล้วการทำสมาธินี้ก็แสนยาก ทำแสนยากแล้วมันยังเสื่อมมาอีก ความเสื่อมมา แล้วจะคุมกุศลได้อย่างไร มันเป็นความคิดหยาบๆ ใจ

อย่างเช่น ที่ว่ามีพระหลงไป ทำความสงบ พออวิชาสงบตัวลง สงบตัวลง เข้าใจว่าอวิชาสงบนี้เพราะจิตเป็นสมาธิ อวิชาต้องเบาตัวลง ถ้าอวิชานี้เบาไป ทำไมมันไม่เป็นพระอรหันต์ขึ้นมา ทั้งๆ ที่ว่าก็ไม่ได้เป็นใจใหม่ เพราะอวิชาอย่างหยาบสงบตัวลง อวิชาอย่างกลาง อวิชาอย่างละเอียดในหัวใจ ไม่ได้วิปัสสนา ไม่ได้ชำระไปเลย เห็นใหม่ ทำความสงบก่อน เพื่อจะเริ่มก๊อกน้ำเข้าไป จากขึ้นไปเป็นกุศลขึ้นไป กุศลไปต้องวิปัสสนาเข้าไปด้วย

ทำแบบผู้แพ้ใจ ทำแบบผู้ไม่รู้ใจ แม่แต่มรรคมีอยู่ เราศึกษามรรค ศึกษากันอยู่ แล้วเราเอาอะไรเข้ามา วันนี้เป็นวันแห่งชัยชนะ เป็นวันแห่งชัยชนะของพระจักรุบาล เป็นวันดวงตาเห็นธรรมของมารดาใจ ของแม่ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นใหม่ ผู้ที่คบพระพุทธานี้ ในหมู่โลกนี้ เพื่อนที่เป็นกัลยาณมิตรที่ประเสริฐที่สุด คบพระพุทธานี้ประเสริฐที่สุด

ในเมื่อเราเกิดมาไม่ทันองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เราเกิดมา ธรรมวินัย พระไตรปิฎกนี้มีอยู่ พระไตรปิฎกนี้เป็นเครื่องที่จดจารึกไว้ เราศึกษาพระธรรมวินัยนี้แล้วพยายาม คัดตน คัดตน พยายามทำตนให้เข้ากับธรรมวินัย ไม่ใช่แบบผู้แพ้ พยายามจะคัดธรรมวินัยมาเข้ากับเรา ทำเพราะคิดว่าเราเป็นกุศล ศึกษามาแล้วเอาตนเป็นใหญ่ เอากิเลสเป็นใหญ่ แล้วพยายามจะว่า ทำเพื่อจะเข้าไปรักษากุศลไว้ จะเข้าไปถึงนั้น

รักษากุศลไว้ รักษาได้อย่างไร รักษาได้แต่จิตมันเจริญขึ้น แต่พอจิตมันเสื่อมลง มันจะรักษาอย่างไร มันด้วยกิเลสในหัวใจ มันธรรมชาติของมัน ถึงต้องทำความสงบ ถึงต้องมีทาน ศีล ภาวนา เราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกท่านเกิดจากทาน เพราะท่านสะสมทานบารมีมา แล้วถึงมีศีล มีภาวนา

แต่ด้วยความคิดของเรา เห็นใหม่ จะคัดแปลงธรรมวินัยมาหาเรา ทาน ศีล นี่เป็นพื้นๆ ทำเมื่อไหร่ก็ได้ จะใช้ปัญญาไปเลย แล้วควบคุมเอาเอง เป็นผู้แพ้มาตั้งแต่ต้น แล้วก็เป็นผู้แพ้ไปตลอด แล้วความเห็นนั้นยังจะเห็นผิดไปตลอด ความเห็นผิดนั้นทำให้ไปไม่รอด พอไปไม่รอดขึ้นมาแล้วกลับมาพ่งโทษว่าเราปฏิบัติแล้วไม่ได้ ในศาสนานี้มรรคผลจะไม่มี มรรคผลจะหมดไปจากโลกนี้แล้วไง เราปฏิบัติ เราเข้มแข็งขนาดนี้ ทำไมเราเข้าไม่ได้ ทั้งๆ ที่ไม่รู้ว่าจะตัวเองปฏิบัติผิด

ถึงว่า การคบหาครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรม เราต้องเข้าหาครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อนที่ว่าเป็นกัลยาณมิตรที่ดีที่สุดคือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คบใครไม่ดีเท่าพระพุทธเจ้าเลย พระพุทธเจ้าพาไปดีหมด ไม่มีทางพาไปทางดำ โคนำฝูงไม่เคยพาโคจมอยู่กลางแม่น้ำนะ พาขึ้นฝั่งหมด ขึ้นฝั่งไม่ใช่ขึ้นฝั่งในทางโลก ขึ้นฝั่งทางธรรมไง

ทุกข์นี้แสนทุกข์มาก ขึ้นฝั่งหมายถึงใจนี้เสวยความสุขนะ มันขึ้นฝั่งได้ มันไม่ต้องคิดแบบนี่ ไม่มีใครจะควบคุมความคิดของตัวเองได้ ความคิดเกิดๆ ดับๆ อยู่ ถ้ามีความสุข ความคิดนี้เราก็ยับยั้งไว้ได้ ถ้าวันไหนใจเราไม่มั่นคง ความคิดนี้จะฟุ้งซ่านมาก แล้วความคิดนี้ก็ไม่เคยหยุดไป ถ้าเราอยากให้อายุมันก็หยุดไม่ได้ ทุกข์ใหม่ เห็นใหม่ ขึ้นฝั่งขึ้นฝั่งตรงนี้ ไม่ใช่ขึ้นฝั่งข้างนอก

ขึ้นฝั่งข้างนอกไม่ต้องขึ้นหรอก เพราะมันมีเทคโนโลยีไปอยู่แล้ว มันเจริญรุ่งเรือง สมัยนี้วัตถุเจริญ แต่หัวใจจะขึ้นจะลงขนาดไหนมันก็ทุกข์ ความทุกข์อันนี้ต่างหากความทุกข์ในหัวใจ ถึงว่าธรรมะนี้เป็นธรรมโอสถ โรคนี้ ยานี้แก้ไขโรคทางกาย แต่โรคทางใจมีธรรมะเท่านั้น ธรรมะ

เท่านั้นนะ แม้แต่จิตแพทย์ก็รักษาแค่จิตแพทย์ไปเท่านั้น รักษาที่รักษากลับมาให้เป็นปกติของ
ปวงชน

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ดวงตาเห็นธรรม มีดวงตาเห็นธรรม ธรรมะคือ
ความเป็นจริงที่เกิดดับๆ ในหัวใจ ผู้ที่มีดวงตาเห็นธรรม ข้ามพ้นจากสมมุติไปทั้งหมด เห็นธรรม
ถึงธรรมไปเลย

วันแห่งชัยชนะไง เราถึงทำบุญ เวลาเข้าพรรษา ออกพรรษา วันเข้าพรรษาเราก็มาเพื่อจะตั้ง
กติกากับเรา เพื่อเราจะก้าวเดินตามไป คีต ๘ คีต ๑๐ คีต ๒๒๗ ยังมีธุดงค์วัดเช้าไปอีก ยังมีการ
ที่ว่าไม่นอน ผ่อนอาหาร นี่เริ่มต้น พระจักขุบาลก็เริ่มต้นวันนี้ อธิษฐาน เริ่มต้นวันเข้าพรรษา วัน
อาสาฬหบูชา แล้ววันนี้วันออกพรรษา สิ้นสุดไปพร้อมกับกาล ๓ เดือนนี้ เพราะว่าหน้าฝน กาล
หน้าฝนในพรรษา ห้ามเดินไป ห้ามเที่ยวไปเหยียบพืชไร่ของชาวบ้านเขา ให้พระอยู่กับที่

แต่เวลาพระออกพรรษาแล้วก็ให้เที่ยวไป ต้องให้เที่ยวไปเพื่อไม่ให้จำใจ ใจ ความจำใจ
พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้หมด พระไม่ให้เที่ยวไปตลอด แล้วก็ไม่ใช่ให้จำพรรษาตลอด ไม่ใช่ให้อยู่ที่
เดียวตลอด ให้วนเวียนไป วนเวียนไป

เพราะข้างนอกก็เกิดดับๆ ข้างในก็เกิดดับๆ การเกิดดับนี้มันถึงจะต้องเข้ามาบาลานซ์กัน
เป็นไปได้ออดี ไม่ใช่อันหนึ่งเกิดดับอยู่ แต่อันหนึ่งหมกมุ่นอยู่กับที่ ก็เหมือนกับผีไม่เคยบ่งออก
มันจะปวดแสบปวดร้อน แล้วก็ถึงเลตสลับไปหมด ทุกอย่างที่ว่าเขาเคยไปมา เราไม่เคยไปมา เรา
อยากไปประสบ อยากไปเห็น ถ้าไม่ไปเห็นอย่างนั้น ไอ้ที่เกิดดับยิ่งมากขึ้นไปใหญ่ กังวลใจ แต่ถ้า
ไปเห็นเข้า...

นี่ออกพรรษาแล้ว ถึงต้องมีกรานกฐินไง กรานกฐินเสร็จแล้วพระถึงไปเยี่ยมพระพุทธเจ้า
สมัยพระพุทธเจ้าอยู่ส่วนใหญ่ว่าจะไปกราบพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าถามทันทีเลย “ภิกษุทั้งหลาย
เธอทนอยู่ได้อู่หรือ” พระพุทธเจ้าไม่ได้บอกเลย “เธอสบายอยู่หรือ”

“ทนอยู่ได้อู่หรือ” ทนในธรรมวินัย เพราะว่ามันขัดขึ้นกับกิเลส นี่ธรรมมาวุธ อารูทที่เป็น
ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้วางไว้นะ มัคคอรียสังจัจ ทาน คีต ภาวนานั้นไม่ใช่
ทาน คีตนั้นเป็นแค่เปลือกล่อเข้ามา ทาน การให้ทาน มันมรรคก็มรรคของปวงชน มรรคหยาบๆ
ทำความถูกต้อง ความชอบ การสละทาน นี่มรรค นี่คือการกระทำ ร่างกาย เห็นใหม่

แล้วก็มีทาน ศีล ศีลนี้ทำให้ใจปกติ มรรค ภาวนามยปัญญา เลี้ยงชีวิตชอบ ลูกๆ ให้นมมัน กิน มันก็หยุด เวลาเราทุกข์ขึ้นมา เราทำให้ใจเราหยุดได้อย่างไร สัมมาอาชีวะคือเลี้ยงใจตัวเองชอบ ใจที่มันพุ่งช่านอยู่นี้ มันกินอะไรแล้วมันสงบล่ะ? กินพุทโธติ พุทโธๆ แล้วมันจะสงบ นี่ สัมมาอาชีวะ นี่คือสัมมาอาชีวะตามความเป็นจริงที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทานไว้ในมัลลคกริยสังขัจฉิง ถึงบอกว่ามรรคตรงนี้ไง

อันนั้นมันเป็นปุถุชน มันเป็นมรรคหยาบๆ มรรคของโลกเขา ถ้าเอามาคิด เราคิดกันได้ว่า มรรค เราเดินมรรคแล้ว สัมมาอาชีวะเราถูกต้อง เราทำตามพระพุทธเจ้าแล้ว เห็นไหม มรรคหยาบ ฆ่ามรรคละเอียด ความธรรมของหยาบๆ เด็กมันเล่นกันอยู่นี้ เราชอบอกชอบใจกันเลย เด็ก ถ้าให้ มันมีการศึกษา ไม่บังคับให้มันมีการศึกษา มันจะเอาชีวิตรอดได้อย่างไร

นี่ก็เหมือนกัน แค่ว่าทานอยู่เฉยๆ อย่างนั้นนะ แล้วมันจะสูงขึ้นมาสูงได้อย่างไร เห็นไหม มรรคหยาบ พอมรรคละเอียดขึ้นไป เราทำไม่ได้ ถ้าเอาหยาบอยู่มันฆ่ามรรคละเอียด มรรคละเอียด เกิดขึ้นไม่ได้ เด็ก ไม่โตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ไม่ได้ เด็กเป็นเด็ก ให้เป็นเด็ก มันสมควรแก่เด็ก ผู้ใหญ่โต ขึ้นมาให้เป็นผู้ใหญ่ ผู้ที่เป็นขึ้น ไปแล้ว ถึงว่าให้มีวิชาชีพอู่ภายใน วิชาชีพระที่เราประกอบอาชีพ

แต่นี้เขามีวิชา วิชาที่ว่าให้ใจมันประสพมาใจ ประสพกับความเจ็บแสบปวดร้อ้น เทียบ กับความสุขที่ว่ามันปล่อยวาง แต่ในเมื่อยังไม่เห็นกับความปล่อยวาง เราก็เชื่อก่อนใจ เชื่อองค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เชื่อปัญญาคุณ พระพุทธเจ้าให้ผลครบ แม้แต่ครบเพียงแต่แค่สี่อะ ครบพระไตรปิฎกนี่ยังบุญกุศลมหาศาล

เวลาเรากราบ เรากราบพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ นี่เราไม่เห็นตรงกับความเป็นจริง เรา ไม่เคยเห็นแก่ความเป็นจริงของธรรม เราขัดกับธรรมตลอด แต่เราศึกษามาว่าเราเชื่อ เราศึกษามา สุตมยปัญญา ธรรมศึกษาอย่างนั้นๆ เราเชื่อเลย แต่ทำไมมันไม่เป็นไปล่ะ

เพราะเป็นความจำ ความจำคือความศรัทธา ศรัทธาคือความเชื่อ เราจงลูกออกมาสิ จงลูก เห็น ใหม หลูกอยู่หลังเรา ความจริงคือเรา เราสร้างครอบครัวขึ้นมา มีลูก เราจงลูกมา ลูก ศรัทธาคือลูกใน ตัวจริงคือหัวใจ หัวใจกับศรัทธา ศรัทธาคือความเกิดดับๆ ในใจ ศรัทธามันเกิดกับใจไซ้ใหม่ ไม่ใช่ ตัวใจ กิเลสมันอยู่ที่ใจ มันไม่อยู่ที่ศรัทธา ศรัทธาถึงต้องพัฒนาขึ้นมา ให้เข้าไปถึงคน

จากเด็กมันโตขึ้นมา ให้มันก้าวเดินทันพ่อแม่ ให้ศรัทธาของใจ ให้ความเชื่อของใจก้าวทัน ความเกิดดับ ความคิดของใจใจ ความคิดที่มันเกิดดับ มันเกิดดับมาแล้ว พอเกิดมาแล้วเป็นอาการ อาการก็เป็นลูก เป็นอาการของใจ อาการของใจนี่ก็ให้ความทุกข์กับเรา

มันถึงว่าศรัทธาเป็นศรัทธา ถ้าไม่มีมรรคหยาบมันฆ่ามรรคละเอียด ฆ่าอย่างนี้ ถ้ามีมรรคละเอียดขึ้นมา มันเกิดขึ้นมา ความทุกข์ แล้วมันก็จะแก้กันตรงนั้นไง เกิดที่ตรงไหน แก้ที่ตรงนั้น ตรงนั้นบับมันก็ทันกันพอดี ทันกันพอดี ทันตรงนั้น

แต่เราว่าเราเห็นอยู่ นามรูป ทุกอย่างเราเห็นอยู่ อันนั้นเป็นอาการทั้งหมด มันหยาบมาก มันผ่านออกมาจากใจชั้นหนึ่งแล้วค่อยมาผ่านตา วิญญาณเข้าไปรับรู้ มัน ๓-๔ ชั้น กว่าจะเข้าถึงใจ ๓-๔ ชั้นเชียวนะ ผู้ภาวนาจะเห็นตรงนี้ เห็นชัดมากเลย ชัดว่าอันนี้มันเป็นมรรคหยาบๆ มรรคทางโลกเขา

ว่าเป็นสติปัญญา ๔ ก็จริงอยู่ สติปัญญา ๔ ในการทำความสงบ พิจารณากายนอก แต่พอละเอียดเข้ามาๆ มันจะเกิดจากภายใน ไม่ใช่เห็นอย่างนี้หรอก เกิดจากภายใน การเห็นกาย เห็นสติปัญญา ๔ ด้วยจิตเป็นพื้นฐาน คือจิตเป็นสัมมาสมาธิก่อน จิตเป็นสัมมาสมาธิ จิตนั้นมีเอกัคคตารมณ์ จิตนี้เป็นหนึ่ง จิตนี้เป็นผู้ทำงาน มันมีผู้ทำงาน ผู้เห็น ผู้รู้ ผู้จัดการ ผู้ชำระ ผู้สะสางใจของตัวเอง มันถึงว่าไม่ใช่ศรัทธา มันเป็นความจริง ความจริงที่เกิดขึ้นที่ผู้ปฏิบัติมัน ถึงต้องเป็นมรรคจริงใจ มรรคหยาบๆ ส่วนมรรคหยาบๆ เชื้อ

นี่มันมาอย่างนี้ เราเขียนมาอย่างนี้ เริ่มต้นจากนี้แหละ จากเราเชื่อก่อน เราเชื่อแล้วเราเป็นชาวพุทธ ถึงว่า เรามีวาสนามากนะ เราเกิดมามีวาสนามากเลย มีวาสนาที่ว่าเราเกิดมาเป็นชาวพุทธ สังคม ทุกคน ทางตะวันตกเขาจะเรียกว่าสังคมนั้นสังคมอุปถัมภ์ จะอุปถัมภ์ไม่อุปถัมภ์ก็แล้วแต่ เราเชื่อนี้ มันเป็นการตกผลึกของใจ ใจมันตกผลึกออกมาแล้วว่าเป็นความเมตตาในหัวใจนั้น เป็นจิตที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ยิ้มออกมาจากใจ ยิ้มสยาม ยิ้มจากใจ ไม่ใช่ยิ้มที่ปาก มันมีความรู้สึก ใจมันอ่อนไหว อ่อนนุ่ม ยิ้มออกมาเห็นไหม นี่คือนิยามของชาวพุทธใจ

ความกตัญญูกตเวทินี่ก็เป็นธรรม การเคารพ การเชื่อฟังกันก็เป็นธรรม ผู้น้อยเคารพผู้ใหญ่ ก็เป็นธรรม แต่เขาบอกว่า สังคมอุปถัมภ์ จะอุปถัมภ์หรือไม่อุปถัมภ์ มันเป็นคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว เราจะอุปถัมภ์ไม่อุปถัมภ์ เป็นส่วนหนึ่ง นั่นถ้าใจเราประเสริฐแล้ว มันทนไม่ได้หรอก มันเห็นแล้วมันอยากจะช่วย

เว้นไว้แต่เรารู้ว่าอันนี้เป็นของไม่จริง เราจะโดนหลอก อันนั้นเราก็อหลบหลีกไปซะ ความหลบหลีกของเรา

ผู้มีปัญญา พระพุทธเจ้าสอนให้มีปัญญา มีปัญญารู้เท่า รู้เท่าคนอื่นไม่เท่ารู้เท่าทันใจของตัวเอง หากรู้เท่าทันใจของตัวเอง มันละเอียด มันใกล้ชิดมาก ทำไมจะรู้ไม่เท่าทันคนอื่น เว้นไว้แต่ไม่พูด ไม่พูดแล้วช่วยเหลือเขาไป ความช่วยเหลือเขาบางอย่าง เราเห็นว่าสมควรก็ต้องช่วยเหลือเขาไป เพราะมันเป็นเรื่องของโลกเขา เรื่องของโลกเขาที่มันเป็นอย่างนั้น เราก็ช่วยเหลือกันไป

นี้รู้ทันเราแล้วนะ ยังรู้ทันเขาด้วย เหมือนกับโกรธ เขามาขู่ให้เราโกรธแล้วเราไม่โกรธ เขาโกรธอยู่ รู้ว่าเขาโกรธอยู่ เราโกรธตอบ นี่ก็เหมือนกัน เขาโกหกมดเท็จอยู่ เรารู้เท่าทันเขาแล้วเราก็อเฉยไป เพราะว่าเฉยไปนี้เรารักษาเรา รักษาเขา มันคบกันได้ไง

ถึงว่า การสังคมนาว่าการให้อภัย การให้อภัยกันในสังคมนาของชาวพุทธ กับถ้าคนอื่นเขามองมา มันไม่เคียดขาด ความไม่เคียดขาดแล้วแต่เขาว่า แต่สังคมนั้นมีความสุข เราเกิดในศาสนาพุทธ เกิดในสังคมนาของชาวพุทธ เราได้ประโยชน์ตั้งแต่ตรงนั้นมาแล้ว ถึงว่าเราเกิดมาเราได้ประโยชน์แล้ว สังคมนี่ไม่ทำลายกันจนถึงกับที่สุด แต่มีไอ้เรื่องข้างนอกกิเลสกระทบกระทั่งกัน เรื่องธรรมดา เรื่องธรรมดาของทุกสังคมนาเลย สังคมนาไหนก็มี มีทั้งนั้นนะ

คนเกิดมาจากกิเลส พอพ้นจากตรงนี้ไปแล้ว เราเกิดมาอยู่ในสังคมนั้นแล้ว เรายังเข้ามาได้ ทำทานอีก ได้ฟังธรรมอีก ได้ปฏิบัติอีก ปฏิบัติจริงๆ จนใจพ้นไปจริงๆ นี่มันถึงว่า วาสนามากเลย วาสนาของการเกิดเป็นมนุษย์ ยังไม่พอ เกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา จนเทวดาเขาจะตายกัน อยู่ในธรรมบท เวลาตายแล้วเขาอวยพรกันไง เทวดานะ...(เทพสิ้นสุดเพียงเท่านี้)